

OKULÖNCESİ EĞİTİMDE KIYASLAMALI BİR İNCELEME (Türkiye-Romanya-Yugoslavya-Arnavutluk)

*Dr. Tanju GÜRKAN

Aynı toplum içinde yaşayan çocukların bile çevrelerinden ötürü farklı deneyim ve kişilik yapısına sahip oldukları düşünülürse, değişik toplumlardaki çocuklar için farklı okulöncesi bakım ve eğitim programları hazırlamanın ne denli doğal olduğu da açıkça görülür.

İster sistemli, ister karmaşık ya da analitik olsun, tüm toplumlar kendilerine özgü alışkanlıklarını, tutumlarını ve değerlerini küçük çocuklara aktaracak bir yola sahiptirler. Bu ister aile düzeni içinde bireyden bireye yapılsın, ister ev dışında aile bireyleri olmadan gerçekleşsin, kültürün büyümesinde en canlı, en çok tartışılan ve bazı durumlarda en hayati yanı oluşturur.

Başka ülkelerde bu konuda neler yapıldığının incelenerek Türkiye'deki uygulamalarla kıyaslanması, varolan hizmetlerin değerlendirilme ve geliştirilmesinde önem taşımaktadır. Bu incelemede; Romanya, Yugoslavya ve Arnavutluk'taki okulöncesi eğitim hizmetleri ana hatlarıyla ele alınmakta ve Türkiye'deki uygulamalarla kıyaslanarak, anlamlı sonuç ve öneriler çıkarılmaya çalışılmaktadır.

1) Romanya'da Okulöncesi Eğitim

Romanya'da 1948 yılında gerçekleştirilen okul reformu ile gönüllü okulöncesi eğitim kurumlarının açılması teşvik edilmiştir. Bu nedenle bugün okulöncesi eğitim kurumlarının çoğu tarımsal kuruluş ve işyerlerince açılmaktadır. Bu kurumlar anneleri üretken

(*) Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü

işlerde çalışabilmeleri için serbest bırakırken, çocukların okulöncesi eğitim gereksinmelerini de karşılayarak hem eğitsel hem de fonksiyonel amaçları yerine getirmektedirler. Okulöncesi eğitim kurumlarının kapasitesi son yıllarda büyük ölçüde artmıştır. 873.000 çocuk okulöncesi eğitimden yararlanmaktadır. Bu sayı okulöncesi eğitim yaşındaki çocukların dörtte biri demektir.

Romanya'da her düzeydeki eğitimi devlet düzenler ve denetler. Eğitim herkesin hakkıdır ve ücretsizdir. Çok çocuklu annelere yardım fonları vardır. Çalışan kadınlar çocuklarının kurumlarda bakımı için çok az bir ücret öderler. Okulöncesi eğitim kurumlarında çocukların yaşam ve iş için yetiştirilmeleri ve her yönden gelişmeleri amaçlanır.

Bu ülkede organize çocuk bakımıyla ilgili ikili bir sistem vardır. Kreş ve anaokulları.

a. Kreşler:

(0-3) yaşları arasındaki çocuklara hizmet sağlayan kurumlardır. Çalışan annelerin çocukları için açılmıştır.

b. Anaokulları:

(3-7) yaşları arasındaki çocukların bakım ve eğitimlerini üstlenmiş kurumlardır. Genellikle üç tip anaokulu vardır.

1. Günlük program uygulayan anaokulları. Bu okullar günde altı saat hizmet verirler.

2. Genişletilmiş günlük program uygulayan anaokulları. Bu okullar oniki saatlik bir program uygulurlar.

3. Haftalık program uygulayan anaokulları. Bu okullarda faaliyetler haftalık olarak düzenlenir.

Anaokullarında sınıflar anaokulunun büyüklüğüne uygun olarak yaş gruplarına göre düzenlenmektedir. (3-5) yaş grubu, (5-6) yaş grubu ve (6-7) yaş grubu gibi.

c. Mevsimlik anaokulları:

Bu kurumlar, özellikle kırsal kesimde, hasat zamanı gibi işlerin çok yoğun olduğu zamanlarda geçici olarak açılır.

ii) Yugoslavya'da Okulöncesi Eğitim

Yugoslavya'da okulöncesi hizmetlerde izlenecek politika Cumhuriyetler düzeyinde ayrı ayrı saptanmakla birlikte izlenecek yol, program ve yönetimle ilgili uygulamalar genellikle yerel düzeyde kararlaştırılmaktadır.

Bu ülkede üç ve daha küçük yaştaki çocuklar için açılan yuvalara devam eden çocuk sayısı çok azdır. Ayrıca bu olanak tüm Cumhuriyetlerde yoktur. Anaokullarına devam eden çocuk sayısı ise oldukça fazladır. Yalnız anaokullarının dağılımında da bölgeler arasında bir eşitsizlik sözkonusudur. Özellikle olanaklar anaokulundan anaokuluna değişmektedir.

Yugoslavya'da varolan okulöncesi eğitim kurumları şunlardır:

a. Çocuk Yuvaları:

Bu kurumlar, (0-3) yaş çocuklarına hizmet verirler. Yuvalar ya bağımsız binalarda ya da sanayi kuruluşunun bir parçası olarak annenin çalıştığı kurumda açılır.

b. Anaokulları:

Bu kurumlarda (3-7) yaşlarındaki çocuklara sistemli bir bakım ve eğitim sağlanır.

c. Birleşik kurumlar:

Bu kurumlar, yerel toplumlarda hem çocuk yuvalarına hem de anaokullarına ilişkin olanakların biraraya getirilmesiyle ortaya çıkmıştır. (0-7) yaş grubuna hizmet verirler. Bu kurumlarda yerleşme ortak olduğu halde uygulanan yuva ve anaokulu programlarında bir bütünleşme söz konusu değildir.

d. Aile gündüz bakımı :

Bu hizmet, okulöncesi çağındaki çocuklara kendi evleri dışında, düzenli bir şekilde bakım sağlanması şeklinde olmaktadır. Bu tür bakım resmi olmayan anlaşmalara dayanmaktadır.

Yugoslavya'da bu hizmetlerin dışında kimsesiz ya da ana babası ayrılmış küçük çocuklar için yatılı kurumlar da vardır.

Anaokullarında günlük, genişletilmiş ve haftalık programlar uygulanır.

iii) Arnavutluk'ta Okulöncesi Eğitim

Arnavutluk'ta diğer eğitim kademelerini olduğu gibi, okulöncesi eğitimi de devlet düzenler ve denetler. Okulöncesi eğitim kurumları ülkenin her yerine eşit olarak dağılmıştır. (0-7) yaş grubu çocuklarının yaklaşık hepsi bu olanaktan yararlanmaktadır. Ailelerden bu hizmete karşılık olarak gelir düzeylerine göre düşük bir ücret alınır. Kurumların diğer masraflarını devlet karşılar.

Bu ülkede nüfusun artması istendiğinden çok çocuklu ailelere devletçe para yardımı yapılmaktadır.

Okulöncesi eğitimle ilgili ikili bir sistem vardır: Kreşler ve anaokulları.

a. Kreşler. (0-3) yaş grubuna bakım ve eğitim sağlayan bu kurumlar hergün sabah 7.00, akşam 17.00 arasında hizmet verirler. Çocukların beden sağlıkları ön planda tutulmaktadır.

b. Anaokulları. (3-6) yaş grubuna hizmet veren bu kurumlarda çocuklara iş sorumluluğu ve çalışma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılır. Her yaş grubu için ayrı bir program uygulanır. Uygulamalı çalışmalara büyük yer verilir.

Arnavutluk'ta her eğitim kademesinde şu üç ana prensip gerçekleştirilmeye çalışılır:

- 1.. Entellektüel insan yetiştirmek
2. Uygulamaya dönük insan yetiştirmek
3. Cesur insan yetiştirmek.

"Eğitim Kurulu"adı verilebilecek bir kurul, programlarla ilgili, sürekli inceleme ve araştırmalar yaparak gerekli değişikliklere karar verir. Yapılan bir değişiklik en kısa zamanda tüm ülkede uygulamaya konur.

iv) Türkiye'de Okulöncesi Eğitim

Türkiye'de organize çocuk bakımıyla ilgili kurumlar değişik kuruluş ve kişilerce gerçekleştirilmektedir. Bu kurumlar beş grupta toplanabilir:

- a. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlar:
 1. Bağımsız anaokulları
 2. İlkokullara bağlı anasınıfları

OKULÖNCESİ EĞİTİMDE KIYASLAMALI BİR İNCELEME

3. Kız Meslek Liseleri, Kız Sanat Okulları ile diğer Teknik Okulların bünyesindeki uygulama anaokulları.
- b. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı kurumlar:
 1. Kreş ve Gündüz Bakımevleri
 2. Çocuk Bakım Yurtları
- c. Çalışma Bakanlığı'na bağlı kurumlar:
 1. İşyeri ve fabrikalara bağlı kreş ve gündüz bakımevleri
 2. İşyeri ve fabrikalardaki emzirme odaları
- d. Özel ve tüzel kişilerle, gönüllü kuruluşlara bağlı kurumlar:
 1. Özel anaokulu, yuva, kreş, gündüz bakımevi, kreş ve gündüz bakımevi, vb.
 2. Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu gündüz bakımevleri.
 3. Belediyelere ait çocuk yuvaları.
- e. Üniversite ya da Yüksek Okullara bağlı kurumlar:
 1. Hacettepe Üniversitesi Laboratuvar Anaokulu
 2. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Uygulama Anaokulu
 3. Ankara Üniversitesi Anaokulu
 4. Orta Doğu Teknik Üniversite Anaokulu
 5. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Anaokulu

Okulöncesi eğitim kurumlarının birbirinden bağımsız çalışan çeşitli bakanlık, kişi ya da kuruluşlara ait olmaları sağlanan hizmetin nitelik ve niceliğinde büyük farklar ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'de bu yaş grubu çocuklarının korunması, bakım ve eğitimlerinin sağlanması, aileye destek olunması çeşitli yasalarla devlete görev olarak verilmiştir. Bugün uygulamalara bakıldığında devletin bu hizmeti tam olarak karşılayamadığı görülmektedir. Zira yukarıda sayılan kurumların tümü bile (0-6) yaş grubu çocuklarından ancak %0.5'ine hizmet verebilmektedir.

Okulöncesi eğitim kurumları bağlı oldukları kuruluşların bütçelerinden ayrılan para ile hizmetlerini sürdürürler. Özel kuruluş ya da kişilere ait olan kurumların ücretleri ve standartları daha yüksektir.

Okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanmıştır. Program aynı olmakla beraber uygulamada farklılıklar söz konusudur. Bu kurumların amaçları;

“Çocukların en uygun şartlar altında duygusal, bedensel ve toplumsal gelişmelerine yardımcı olmak, iyi alışkanlıklar kazandırmak ve ilkokula uyumlarını sağlayacak becerileri vermektir.”

Türkiye’de organize çocuk bakımıyla ilgili şu uygulamalar vardır:

a. Kreşler.

(0-3) yaşlarındaki çocuklara günde yaklaşık on saat bakım ve hizmet sağlarlar. Genellikle çalışan annelerin çocukları için açılmış kurumlardır.

b. Anaokulları

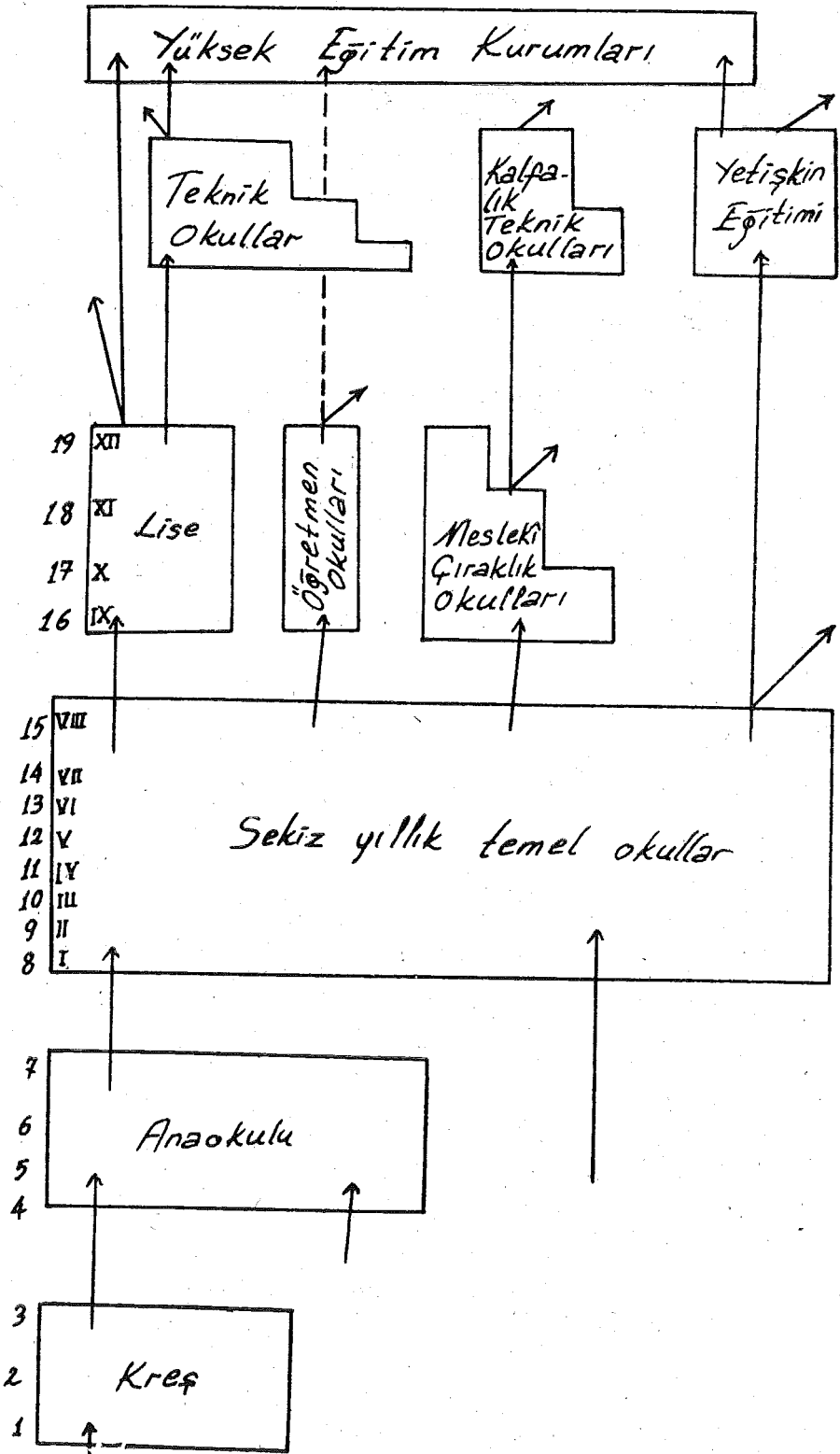
(3-6) yaşlarındaki çocuklara bakım ve eğitim sağlayan onları ilkokula hazırlayan kurumlardır.

c. Birleşik kurumlar

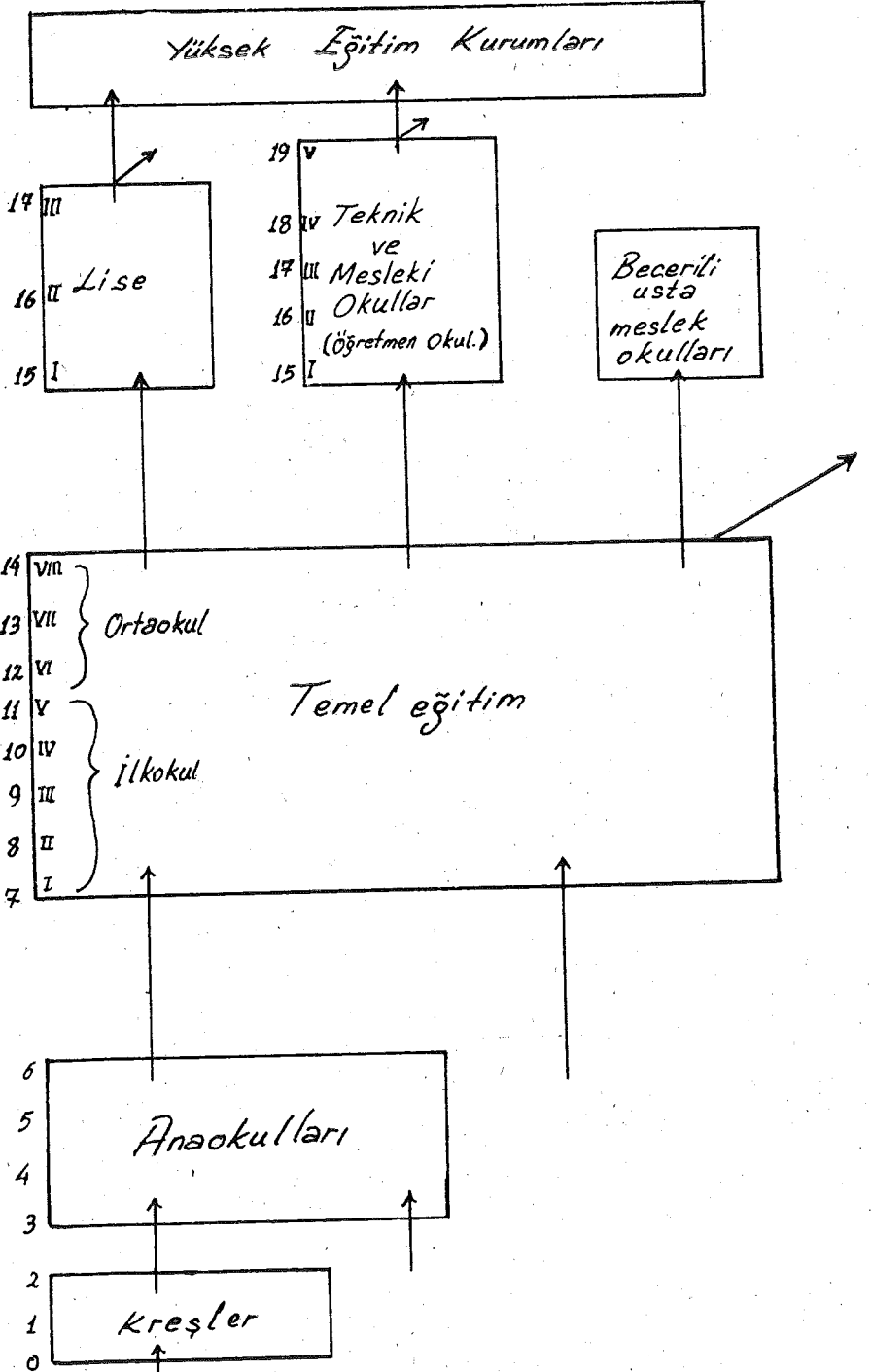
(0-6) yaşlarındaki çocuklara bakım ve eğitim sağlarlar. Şu adları taşırlar: Çocuk yuvası, kreş ve gündüzbakımevi. Bu kurumlarda kreş, anaokulu ve anasınıfı çocukları gruplara ayrılmıştır. Her grupta farklı program izlenir.

d. Anasınıfları

(6-7) yaşlarındaki çocuklara bakım ve eğitim sağlayan, onları ilköğretime hazırlayan bu sınıflar ilkokulların içinde açılabilirdiği gibi anaokulu ve birleşik kurumlarda da açılabilir. Bugün için Türkiye’de en yaygın okulöncesi eğitim hizmeti anasınıfları aracılığıyla sürdürülmektedir.

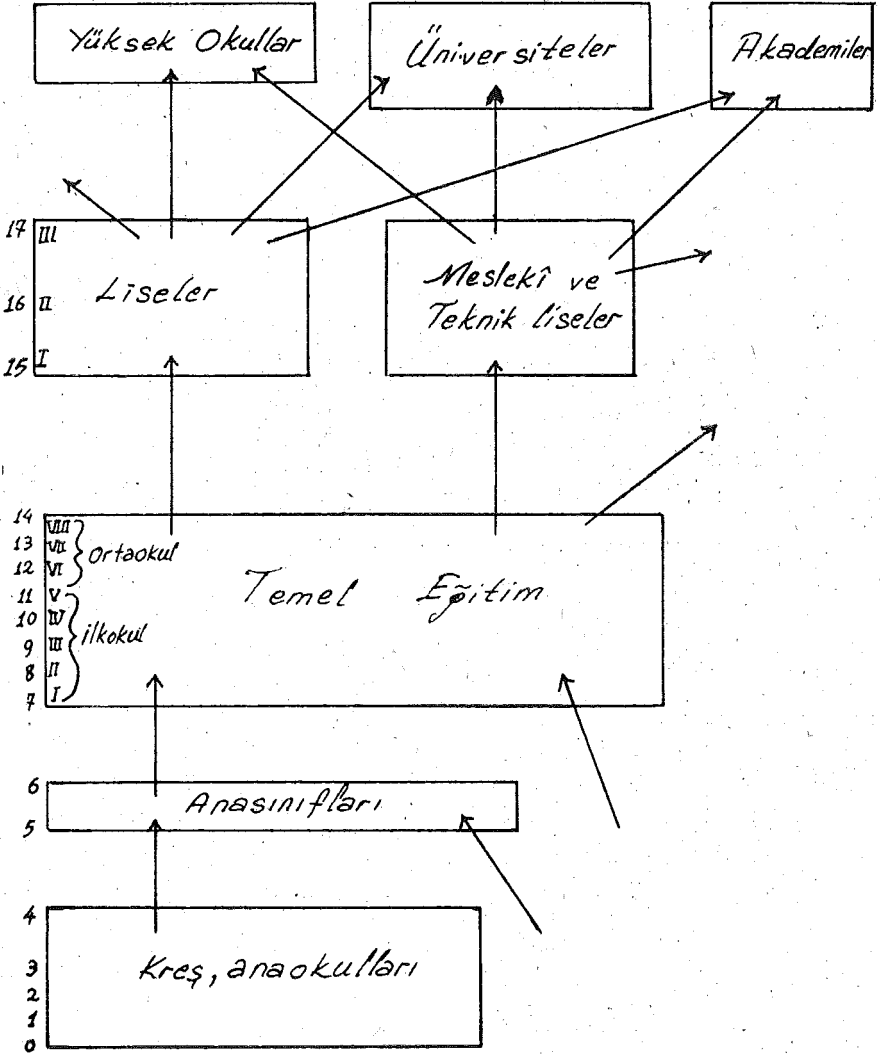

ROMANYA OKUL SİSTEMİ

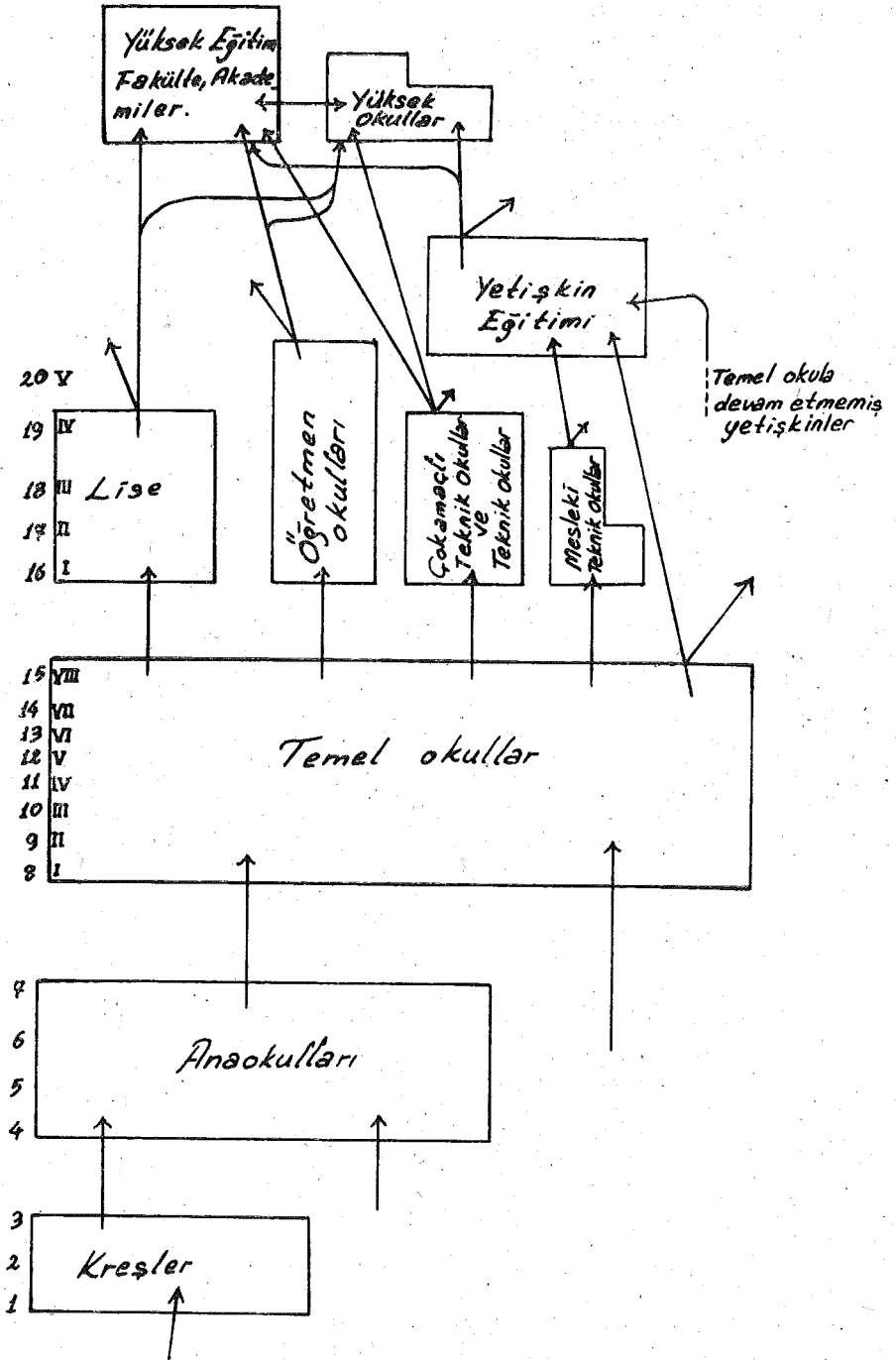

ARNAVUTLUK OKUL SİSTEMİ

OKULÖNCESİ EĞİTİMDE KIYASLAMALI BİR İNCELEME

TÜRKİYE OKUL SİSTEMİ

YUGOSLAVYA OKUL SİSTEMİ

Sonuç ve Öneriler

Romanya, Yugoslavya, Arnavutluk ve Türkiye'deki okulöncesi eğitimin incelenmesi bazı benzerlik ve farklılıkların olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta; adı geçen ülkelerin siyasal durumlarının farklı olduğudur. Şüphesiz izlenen siyasal politikalar, eğitim sistemlerini de kendi doğrultusunda şekillendirecektir. Bu nedenle farklılıkların, bu nokta gözden kaçırılmadan ele alınıp yorumlanması gerekmektedir. Adı geçen ülkelerdeki farklı ve benzer yanlar şöyle özetlenebilir:

i) Her dört ülkede de değişik adlar taşıyabile, okulöncesi eğitim sistemleri, kreşler ve anaokulları diyebileceğimiz ikili bir sistem şeklinde belirmektedir.

ii) Arnavutluk dışındaki üç ülkede amaç, okulöncesi eğitimi bu yaş grubunun tümünü kapsayacak şekilde genişletebilmektir. Arnavutluk bugün bu amaca ulaşmış görülmektedir.

iii) Her dört ülkede de okulöncesi eğitim programlarının ana gerçeği ve politikası merkezde çizilmektedir.

iv) Türkiye dışındaki üç ülkede okulöncesi eğitim kurumlarına ana babalar gelir düzeylerine uygun olarak az bir ücret ödemektedirler. Türkiye'de ise kimsesiz ve yoksul çocuklara hizmet veren çok az sayıdaki kurum dışta bırakıldığında ücretlerin tamamını gelir düzeyleri dikkate alınmadan aileler öderler.

v) Türkiye dışındaki bu üç ülkede özel okulöncesi eğitim kurumuna rastlanmamaktadır.

vi) Dört ülkede de okulöncesi eğitim kurumlarının genel amacı, bu yaş grubu çocuklarının her yönden bakım ve eğitimlerini sağlayarak onları ilkökula hazırlamaktır.

vii) Dört ülkede de kimsesiz çocuklara okulöncesi bakım ve eğitim sağlama görevi devlete aittir. Türkiye'de bu hizmet bazı derneklerce desteklenmesine karşın oldukça yetersiz kalmaktadır.

viii) Romanya ve Arnavutluk'ta okulöncesi eğitim kurumları ülkenin her yerine dağılmış olmasına karşın, Yugoslavya ve Türkiye'de bölgesel eşitsizlikler söz konusudur.

ix) Türkiye dışındaki üç ülkede okulöncesi eğitim kurumlarında görev alacak personelin sayı ve niteliğinde belli standartlar vardır. Türkiye'de sayı ve nitelik kurumdan kuruma çok değişmektedir.

x) Üç yabancı ülkede okulöncesi eğitim programlarının devamlı değerlendirildiği ve geliştirildiği görülmektedir. Türkiye'de ise okulöncesi eğitim programlarının değerlendirilme ve geliştirilmesi son yıllarda ele alınan, sistematik olmayan bir çalışma şeklinde sürdürülmektedir.

Bu noktaların belirlenmesinden sonra Türkiye'deki okulöncesi eğitimle ilgili şu önerileri geliştirebiliriz:

i) Okulöncesi eğitim bu yaş grubunun tümünü kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmalıdır.

ii) Bu kurumların dağılımındaki bölgesel farklılıklar mümkün olduğunca kaldırılmalıdır.

iii) Okulöncesi eğitim presonelinin yetiştirilmesi ve kurumların personel bulundurmalarında belli standartlar konulmalı, kurumlar bu konuda özenle denetlenmelidir.

iv) Okulöncesi eğitim kurumları için başka mali kaynaklar sağlanarak ana babalardan alınan ücretler indirilmelidir.

v) Okulöncesi eğitim yaşındaki kimsesiz ve fakir çocukların tümüne hizmet sağlayacak önlemler alınmalıdır.

vi) Okulöncesi eğitim programları sistematik olarak değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir.

K A Y N A K Ç A

Büyük Elçiliklerden Sağlanan Dökümanlar.

Dokuz Ülkede Çocuk Bakımı Programları, Çev.: A. Ferhan Oğuzkan, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1977, s. 20, 40, 58, 71, 93.

Grant Nigel, Society, Schools and Progress in Eastern Europe, Oxford, New York, Pergamon Press, 1969, 363 s.

Gürkan, Tanju, Türkiye'de Okulöncesi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi, DOKTORA TEZİ, Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1981, 204 s.

Margolin Edythe, Sociocultural Elements in Early Childhood Education, New York, Macmillan, 1974, 400 s.

Resmi Anaokulları ve Anasınıfları Araştırması, Ankara M.E.B., Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları, No: 152, 1978., 75 s.